

ՕՐԱԳԻՐ ՁՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՁՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԼ 2 ՀԱՅՏԵՄԲԵՐԻ 1859

ՈՒՒ 607

ՁՄԻՒՌՆԻԱ, 2 ՀԱՅՏԵՄԵՐԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Լուրջ պիտի ուշադրութիւնը խաղաղական խնդրոյն վրայ հաստատուած է միշտ որուն կարգադրութիւնը ծանր դժուարութիւններ կը պարտադրէ : Թէպէտեւ Չինաստանի գործերը այս ուշադրութեան մէջ մասը իրենց վրայ գրաւեցին քիչ մը ժամանակ . սակայն այս գէպը պարզ խնդիր մըն է և անոր որոշումը բացայայտ է . այսինքն Լնդոնի և Վաշինգտոնի բաւական ջոշք և նաւեր պիտի յուղարկեն ի Չինաստան և շուտ կամ ուշ կատարեալ վրէժխնդրութիւն պիտի առնուն Չինաց կառավարութեանն :

Բայց իտալական խնդիրը այսպէս պարզ չէ և կրնայ վտանգաւոր հետեւութիւններ առնել : Ի մասին ընդհանուր խաղաղութեան քանի որ Լուրջ պիտի մեծ տէրութիւնները համաձայն չեն մէջերնին : Քանզի Լուստրիան և Քաղղիան կուզեն որ իրենց վիճակներէն հալածեալ դքսերը դարձեալ իրենց վեհապետական աթոռը երթան նստին : Եւս դքսութեանց ժողովուրդները, ինչպէս աղէն յայտնի է մեր ընթերցողաց, մեծ հակադրութիւն ունին իրենց վեհապետացը դէմ և կուզեն անկախութիւն միաւորել : Սորտենիոյ տէրութեանը հետ և Լնդոնի կառավարութիւնը իւր բոլոր զօրութեամբ կը պաշտպանէ ժողովուրդը վեհապետական կամքը և ի պահանջէ հարկին գուցէ զինու զօրութիւն և թիկունք պիտի ըլլայ անոնց : Եւս է որ բանը մինչև այն աստիճան հասնելու երկու չկայ առայժմ . ըստորում Լաբուրէն կայսրն ալ պաշտօնական կերպիւ յայտնած է թէ ինքը բռնութիւն պիտի չօգտագործէ իտալացոց կամեցողութեանը վրայ և ոչ թոյլ պիտի տայ որ ուրիշ տէրութիւն մը անոնց կամքը բռնադատէ : Բայց թէ թուականայի, Սօտենայի և Բարմայի դքսութիւնները Սարտենիոյ հետ միաւորուելու ըլլան, այս տէրութիւնը շատ կրմեծնայ և մեծ ազդեցութիւն կունենայ իտալիոյ մէջ, և յայտնաւ հաւասարակշռութիւն պիտի չփոխուի իտալական թերակղզոյն մէջ : Եւս այս քաղաքական դժուարութիւններն են, որոց վրայ խոր հուրը կը լայ Քաղղիոյ Պիարից գեղաքաղաքը, ուր ժամանակէ մը ի վեր կրգտնուի Լաբուրէն կայսրը և որուն քով գումարուած են Պէլճի գայի թագաւորը, Քաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ Վալէ վոքի կոմսը, Լուստրիոյ արտաքոյ կարգի գեսպան Վէթենիք իշխանը, նմանապէս Փարիզի Լնդոնի գեսպան լորտ Քալիք : Ինչհանրապէս կը յուսացուի թէ այս քաղաքական երևելի անձինքը, իրենց խմբատութեամբ և փորձառութեամբ կարող պիտի ըլլան այն պիտի կարգադրութիւն մը ընել, որ բոլոր դժուարութիւնները զերացնեն :

Եւս դժուարութիւնները վերցնելու համար կըսուի թէ առաջարկուեր է զատ տէրութիւն մը կազմել . բաղկացեալ զանազան դքսութիւններէ կենդրոնական իտալիոյ : Եւս կերպիւ, դքսութեանց ժողովուրդը կամքը կրկատարուի, որ չեն ուզեր իրենց վեհապետաց վերադարձը, միանգամայն Սարտենիոյ տէրութիւնն ալ չկրնար այնչափ մեծնալ որ իտալիոյ հաւասարակշռութեանը աւրուելուն պատճառ ըլլայ : Եւս կարգադրութեանը գուցէ Լուստրիան ալ իւր հաւանութիւնը տայ . ըստորում իւր արժանաւորութեանը և իւր օգտիւր այնչափ վնաս չդատաւարէ, որչափ որ եթէ յիշեալ դքսութիւնները Սարտենիոյ հետ միաւորուելու ըլլային :

Եւս նոր հաստատուելու թագաւորութեան

աթոռը, առջի բերանը զրուցուեցաւ թէ Լաբուրէն իշխանը պիտի դուրս . սակայն այս խօսքը հիմնաւոր չէր . քանզի ոչ Լուստրիան և ոչ Լնդոն չեն հաճիր այսպիսի առաջարկութեան մը որ Վաղղիոյ ազդեցութիւնը պիտի մեծցնէ իտալիոյ մէջ : Բայց յորմէ հետէ որ Պէլճի գայի թագաւորը Պիարից Լաբուրէն կայսրէ քով կը գտնուի . հաստատուել կերպիւ մը զրուցուեցաւ թէ շատ հաւանական է որ կենդրոնական իտալիոյ մէջ հաստատուելու նոր թագաւորութիւնը Պէլճի գայի թագաւորին երկրորդ որդւոյն Փլանտրի կոմսին տրուի, ամուսնացնելով զնա անտրիական իշխանուհւոյ մը հետ : Եւ որովհետեւ յիշեալ թագաւորը Լուստրիոյ և Լնդոնի արքունեացը հետ բարեկամական մտերմ կապակցութիւններ ունի, կարելի է որ այս առաջարկութիւնը ի գործ դուրս : Սակայն այս ամենը զրուցուածները պարզ են թագաւորութիւններ են, որոնք զըսաւոր օրագրութեանց մէջ հրատարակուած ըլլալուն համար, մէք ևս յառաջ կը բերենք : Բայց մէկը չկրնար ապահովել թէ իտալական խնդիրը այս կերպիւ պիտի կարգադրուի : Եւս կըսուի որ մեծ տէրութիւնները հաստատուել կերպիւ որոշեն կենդրոնական իտալիոյ կացութիւնը, այս փորձի վիճակները օրոշող որէ կը յառաջանան ի միաւորութիւն ընդ Սարտենիոյ : Փիլիքիցայի Լաբուրէն օրագիրը կրճատեցան թէ Սարտենիոյ յուղարկուած գործակալ մը զբաղեալ է կարգադրել զքսութեանց և Լնդոնի կոչուած պապական նախագահ յեղափոխական կառավարութեց հետ զմիաւորութիւն մտքով, կշռոց, չափոց և գրամոյց :

Եւս անկի գրաւոր մասունքը պատասխանայ, զոր Սարտենիոյ թագաւորը ըրաւ Սօտենայի և Բարմայի դքսութեանց ազգային ժողովոց պատգամաւորացը, որոնք թուրքին գացած էին յիշեալ ժողովուրդը կամքը և փափաքը յայտնելու վասն միաւորութեան ինչմանքի հետ :

Շնորհակալ եմ Սօտենայի և Բարմայի ժողովուրդը վասն համակամութեանը, որով հաստատեցին զբաղանքը որ տանըմէկ տարի յառաջ յայտնուած էր իմ թագաւոր հօրս : Կընդունիմ այս բաղձանքը իւր նոր յայտարարութիւն մի ժողովուրդեան կամեցողութեանը՝ ազատելու համար զՏայրէիքը օտար իշխողութեան ազդեցութիւնէն և կամեցողութեանը և այնպիսի պատուար մը կանգնելու համար, որով իտալիան կարող ըլլայ ինքնին սպառնալ թեմա՛ն տէր ըլլալու : Կատարաւարները անշուշտ պիտի հասկընան թէ որչափ փութով հոգ պիտի տան ի գործ դնելու ազգային ժողովոց բաղձանքը : Եւս առջ բերելով իրաւունքը զոր կուտայ ինձ այս բաղձանքը յայտարարութիւնը, պիտի պաշտպանեմ անոնց խնդիրը մեծ տէրութեանց առջև և մանաւանդ Քաղղիացոց կայսրէ առջև, որ պիտի տերադրուի վասն անկախութեան իտալիոյ իւր յաղթական զորամասաց զուլը անցնելով :

Եւս կըսուի որ իշխող համար ճանչցու և ընդունեցաւ իրաւունքը իրենց սպառնալութիւնը հոգ տանելու՝ այնպիսի կառավարութիւն մը հաստատելով որ կարող ըլլայ իրենց ազատութիւնը և իրենց անկախութիւնը պաշտպանելու, և անոր իտալական նահանգաց համար ալ միևնոյն արգարութիւնը ու միևնոյն վեհանձնութիւնը պիտի ցուցնէ :

Վաղղիոյ ժողովներէ կրկին անգամ յայտնուած փափաքը և բաղձութիւն կամաւոր զինուորները զորս ձեր նահանգները յուղարկեցին

Սարտենիոյ գրոշակաց՝ ներքե թնամուցն դէմ մարտնչելու համար, բացայայտ կերպիւ ցուցուցին թէ հաստատաւորութիւն քաղաքատութիւնն Սօտենայի և Բարմայի ժողովուրդները : «Լուստի խօսքս լընցնելով, աւելորդ կը համարիմ զրուցել ձեզ որ յարատեւք, բայց խնդակից կըլլամ ձեզ վասն չափաւորութեան, որուն երևելի օրինակ մը տուիք և որ պիտի ապացուցանէ Լուրջ պիտի առջև, թէ իտալացիները գիտեն ինքքանքին կառավարել և արժանաւոր են ազատ ազգի մը քաղաքացի ըլլալու» :

Փարիզի Բալիլի-Բոնիէ անուն օրագիրը յօդուած մը կը հրատարակէ, որուն մէջ երկարօրէն կը բացատրէ Լնդոնի վարմունքը իտալական խնդրոյն մէջ :

«Կատարաւոր յառաջ կը պնդէին, կըսէ, թէ այսպիսի խնդիր մը չկայ . և այժմ կը գանգատին թէ կատարեալ լուծում մը չընդունեցաւ» : Յիշեալ յօդուածոյն հեղինակը իտալիոյ այժմեան վիճակը ընդհանուր կերպիւ բացատրելով, յառաջ կը բերէ խաղաղութեան հարկաւորութիւնները և կըսէ թէ թուականայի, Սօտենայի և Բարմայի դքսութիւնները պիտի զղան իրենց քաղաքական անկախութիւնը և իրենց վեհապետ իշխանները կորնցնելուն վրայ : Բիլման թէի մեծնալ պիտի չփոխէ զհաւասարակշռութիւնը ի մէջ այս տէրութեան և Լաբուրի թագաւորութեան, որ պիտի արգելու, կըսէ, զհաստատութիւնը զաշնակցութեան : Եւս խորհրդածու թիւնները, որոնք որոշեալ ազդեցութիւն մը ունեցան կայսրէ վրայ ի Սարտենիոյ քաղաքական անկախութիւն ընկն իտալիոյ ճնշման բարեկամաց վրայ, մանաւանդ Լնդոնի վրայ որ նոյն բարեկամաց թիւն կը գտնուի : Բալիլի-Բոնիէ օրագիրը կը յուսայ թէ Լնդոնի իւր խրատները պիտի միաւորէ Քաղղիոյ տուած խրատուցը, և միացեալ ըլլալով Չինաստանի իւր գետոյն եզերքը, այս արեւմտեան երկու մեծ տէրութիւնները պէտք է որ միաբան ըլլան նաև քաղաքական գեղապանախօսութեամբ յաղթելու համար վերջին դժուարութեանց իտալական ճգնաժամուն, և ի պահանջէ հարկին կարգադրելու համար խաղաղութեան պայմանները, անկասկածաբար միշտ զպատիւր և օգուտները այն տէրութեանց որ խաղաղութեան զաշնակցութիւնը ըլլին : Եւս միաբանութեան շնորհիւ, կըսէ յիշեալ օրագիրը, իտալական թերակղզին բոլորովն ազատ պիտի ըլլայ :

Եւս տոնի թայիլ օրագիրը Չինաստանէն եկած երկուր նամակ մը կը հրատարակէ, զոր տկանատես վրայ մը գրած է իւր գետոյն եզերքը պատահած պատերազմին վրայ : Եւս նամակէն հետեւեալ գլխաւոր տեղեկութիւնները կը քաղեմք :

«Հոյի ծովապետը ծանր վերք մը ընկալաւ ի սկզբան պատերազմին . և իւր պաշտօնատարներէն շատերը իւր չորս կողմը ինկած էին սպանեալ կամ մահուան կէտը հասած : Եւս ամեն պարագաները չկրցան համարել զծովապետը որ իւր վտանգաւոր տեղէն քաշուի : Կրթոր իւր շոգենաւը ընկղմեցաւ, Հոյի ծովապետը հրաման ըրաւ որ զինքը Օբոսոմ նաւուն մէջ տանին, ուր Լէյլըն արժանաւոր քաջութեամբ մը այն պիտի տեղ մը փոխադրել տուաւ զինքը, որ նաւուն յարկէն ութ ստանալի բարձր էր . ուսկից չուան մը բռնելով որ հաստատուէ մնայ, սկսեալ գնդակոծութեան հարկաւոր հրամանները տալ

և զարմանալի կերպով քաջաբերեց իւր հրամանին ներքե Գոթոնու զինուորականները : Թիւրք-նամուշի ամբողջներուն վառօդի շտեմարանանց բոլորիկը կապացուցանէ մեր թնդանթանց զօրութիւնը և ճշդիւ իրենց նպատակին հասնելը : Հարակոյս չկայ թէ մեր թնդանթաները ստատիկ շարք պատճառած են թշնամուշի, բնորոշ մայի ատենը ամբողջները լեցուն էին զօրքով :

« Երբոր ծովապետը գրեթէ նուազեալ մեր մէջքէ փոխադրեցաւ նաւուն յարկին վրայ, որ լեցուն էր մեռելներով և վերաւորնեւով, հաւանական յայտարարութիւն մը տեսնուեցաւ այս քաջ մարդուն համար՝ յաջ շատ խղճալի անձանց ի մահ վերաւորելը : Այժմ բացայայտ եղաւ թէ գարանի մը մէջ ինկանք : Այս միջոց այս առաջին անգամն է որ այսպիսի դէպք մը պատահած է փորձառու և քաջասիրտ մարդուն : Անտարակոյս երբեք եղած չէ որ այսպիսի վարպետութեամբ մը գարան լարուի : քանզի թէպէտեւ բազմաթիւ ամբողջներ կրտսնուէին գետեղերայի վրայ : սակայն ի վաղուց՝ անտի գիտէինք թէ Չինաստանի մէջ գրեթէ երեքսուն տոկոսի տեղը մը տկարութիւն կը լեցուցնէր և բերդապահ զօրքերը կրփախէին իսկոյն որ եւրոպական զօրքը ցամաքը ելելով կը մօտենային մարտիկներուն :

« Այս յարձակումէն քանի մը օր յառաջ, փորձ փորձեցինք հաղորդակցութիւն հաստատել ամբողջներուն կառավարչաց հետ, սակայն մեր պաշտօնատարները ստորին կարգի մարդէ մը ընդունուեցան : և երբոր խնդրեցին մանտարինի մը հետ տեսութիւն ընել, պատասխան տրուեցաւ անոնց թէ ամբողջ մէջ մանտարին չկայ : Բայտ սովորական նենգութեան և խաբէբայութեան Չինացւոց, այս սուտը կրկնուեցաւ մեզ քանի տեղամ որ ուղեցինք ցամաքը զօրք հանել : սակայն տէրութե ամենէն երեւելի անձինքը այն տեղն էին :

« Հետաքրքրական դէպք մըն է որ, թէպէտեւ արծաթաթուղթները մեծ և հայրենասիրութիւն շատ տկար է Չինացւոց սրտին մէջ, այսուհաւ մենայնիւ չկրցանք ամենաին տեղեկութիւն մը ստանալ թշնամուշի շարժանքը և անոր բազմաթեանը վրայ : Իսկէ մը չկրցանք հասնիալ թէ տոկոսի թնդանթաներ և 60 հազար զօրք կային : Այնինչ կրկնուէր թէ ամբողջ մէջ միայն քանի մը թաթարներ կը լինուէին, որոնք մեր թնդանթանց ձայնը լսելուն պէս պիտի փախչէին իսկոյն : Ստորագրէ որ երբ կրկնուէր սկսաւ : իսկոյն իմացուեցաւ թէ առջևին եղած թշնամին խիստ տարբեր է այն թշնամիէն զոր մինչև ցայսօր տեսած էինք ի Չինաստան, և թէ գարանի մը մէջ ինկած ենք : սակայն մեր սովորութեանցը դէմ է ետ քաշուիլ, երբոր դժուարութեան մը կը պատահէր, առանց փորձ փորձելու յաղթել անոր :

« Վիտէք որ գարանի ժամանակը, ինչոյ գետոյն բերանը ջուրը շատ կը լուսաւի քան յունիս ամսոյն մէջ : Ամբողջ կառավարիչ Սոնկու իշխանը ջուրը նուազութեան ժամանակը ծակեր փորել տուած էր տիգրիսուն վրայ որ գետոյն եղբորը կը տարածին : Այս ծակերը այժմ ջրով ծածկուած էին : այսու ամենայնիւ այնքան խորունկ չէր գետը այն տեղանքը, որպէսզի մեր պզտիկ նաւերը կրնային յառաջ երթալ : ուստի մեր զօրքերը ցամաքը ելելու համար՝ ստիպուեցան ցատկել ի ջուրն, սակայն ծակերուն մէջ կրնէին կըմէն և բոլորովին թրջուած կեղծին թէ իրենք և թէ իրենց զենքը, որ անդործածելի կը լար :

« Այս կերպիւ ցամաքը ելած զօրքերուն չորս մասին երեքը չկրցան հրացան մը տրծակել և սպանուեցան որսի թռչունի պէս : Այսու ամենայնիւ 3-400 հոգի հասան ամբողջ մօտ՝ որոց պիտի տրեխին : Եթէ սանդուղքը տղմին մէջ չէին մնացեր : Աւտի տիգրիսուն մէջ փորուած ծակերուն պատճառաւ յաղթուեցանք : և մարդկային որեկեց խոհեմութիւն չէր կրնար գուշակել այս բանը : Սակայն ամէկը կը հեռան ջրնէնք թէ յիշեալ ամբողջ կառավարիչ Սոնկու իշխանը հասարակ թշնամի մը չէ : . . . »

« Կարծեալ նոյն օրագրոյն մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարդամք :

Այժմ նոր պատերազմ մը պիտի սկսիմք ընդ-

դէմ Չինաստանի, պատճելու համար ահադին կերպիւ Ինքիսի արքունեաց ներքութիւնը : Սակայն պէտք է գիտնանք որ նոր թշնամուշ մը առջև կը դնուի մեր, թէ Սոնկուներուն կրօնաւորութիւնը մեզի դէմ կանգնած է, թէ անոնց հրամանատարը քաջ ու յաջողի և իմաստուն զինուորական մըն է : բայց յայտնաւ յիշելու էմք թէ քանի մը Ռուս պաշտօնատարք ևս առանց հետ են : Այս ամեն պարագաները գիտնալով պարտաւորուելու ըլլամք նէ յաղթուելու վտանգ մը չկայ : Այս արեւմտահեղձախորդութե և կոտորածին լուրը բոլոր Չինաստանի մէջ տարածուելով, շատ կը լինանք որ պիտի յուզէ և պիտի խուզէ Հնդկաստանի ամեն բարբարոսները և մինչև Նեբոլի տէրութեան լերանց խոռոչքը պիտի հասնի : Պէտք է մեզ որ՝ ամեն վրտանգները աչք առնելով, հաստատուն պահեմք արեւմտեան ժողովրդոց գերակայութիւնը ի վերայ արեւելեան ցեղերուն : ապա թէ ոչ՝ պիտի տեսնեմք որ արեւելքը նորէն պիտի ինչայ բարբարոսութեան այնպիսի վիճակի մը մէջ, որ առաջինէն եօթն անգամ աւելի գէշ պիտի ըլլայ : այլև պիտի պարտաւորեմք, երկրագնդոյն կէսին մէջ ունեցած մեր վաճառականութիւնը, մեր յարաբերութիւնները և մեր գաղթականաց երկիրները թողտալու : Այն մարդիկ որոց կը վերաբերի քաջաբան այս գործը, պէտք է որ գերագոյն յատկութիւններ ունենան : քանզի աւելի դիւրին է գերակայութիւն մը հիմնադրել քան նորոգել և վերստին հաստատել զայն : Սակայն այս գործոյն մէջ, որուն յառաջ տանելը լինելոյ և Գաղղիոյ յատկացեալ է, անպատու մեղք ուրախութիւն մը կը զգամք մտածելով թէ որեկեց գէտքի մէջ, կրնանք վտահանալ ի վերայ համակրութեան լմբիկացեաց մեծ հասարակապետութե : Օխարք և ըլլայ կռուոյն վախճանը, լինելու երբեք պիտի չմոռնայ այն օրը՝ յորում լմբիկացիները գործքով և խօսքով վեհանաճաբար պաշտպանեցին և օգնեցին իւր զինուորաց, անգլիացի վերաւորելոց ինչոյ գէտոյն եղբրքը »

Ստորենիայի թագաւորը, որ Լոմպարտոյ իւր նոր ժողովրդոցը այցելութեան ելած էր, նոյն տէրութեան Սոնկու քաղաքը անցեալ ամսոյ 12ին ընդունուեցաւ զպատգամաւորները խօսակա նահանգին, որ պապական կառավարութեան կը վերաբերի : Այս պատգամաւորները յուզարկուած էին Պալմիրայի ազգային ժողովէն յայտնելու համար Նորին Վեհափառութեանը, թէ յիշեալ ժողովը իւր բոլոր անդամաց համակրութեամբ որոշած է որպէսզի Պապին աջակցական իշխանութիւնը ընտրի ի կողմիս ըսուած նահանգաց մէջ և այս նահանգները միաւորուին Ստորենիոյ թագաւորութե հետ : Վերջոյն լմբիկացի թագաւորը իւր պատասխանայն մէջ, զինի յայտնելոյ իւր անձնանուէր յարգանքը սրբազան Հօր հոգեւոր իշխանութեանը համար, յօտարամիտ սրտիւ ընդունիւր է լմբիկայի ժողովրդոց խնդիրը որոնք զրուած ըլլալով Հռոմի աթոռոյն բաւաւորական կառավարութեան, բոլորով սրտիւ կը փափաքին Ստորենիոյ տէրութեանը հպատակել :

Վերջոյն լմբիկացի թագաւորը հետեւեալ կերպիւ խօսեցաւ լմբիկայի պատգամաւորացը :

« Երբեք չեմ փան փափաքանցը, զորս լմբիկայի ժողովուրդները յայտնեցին և որոց թարգմաններն էք ստալի իմ : Իբրեւ հռոմէացաւան վեհապետ, խորին և անայլայլելի յարգանք պիտի ունենամ միշտ եկեղեցւոյն գերագոյն պետութեանը համար : բայց իբրեւ իտալական վեհապետ, կը պարտաւորեմ յիշել, թէ Լեւոպան զմաւ ածելով թէ լմբիկայի ժողովրդոց այժմեան վիճակը կարօտ է հիմնաւոր և անյապաղ կարգադրութեանց, յանձնառու եղաւ ձեր երկրին բարօրութե խնամք տանիլ :

« Ինչով կրնաւ իմ ձեր սրտին փափաքները, որոնք իրաւունք մը տուած ըլլալով իմ ձեռքու պիտի պաշտպանեմ ձեր խնդիրը առաջին մեծ տէրութեանց : Ստոր վտահան լմբիկայի կայսեր վեհանաճախան աղբարկութեանը վրայ, որ պիտի վերջացնէ նորոգութեան մեծ գործը, զոր այնչափ մեծ ուժով սկսաւ : և որ խաղիւն է-

ժախտագ խուլութիւնը պիտի տպահովեցնէ իրեն : « Չափաւորութիւնը, որով յառաջ տարիք ձեր որոշումները տարակուսելի ժամանակաց մէջ, յայտնի կերպիւ ցուցուց թէ լմբիկայի մէջ ազգային կառավարութեան ակնկալութիւնը միայն բաւական է քաղաքական երկպառակութիւնները տնհետ ընելու համար :

« Երբոր ձեր բազմութիւ կամաւոր զինուորները, ազգային մաքաւ ման ժամանակը, կը հասնէին իմ գործակցու ներքե, գիտէիք թէ Ստորենիան միայն իրեն համար պիտի չմտնուէր, այլ փոքն հասարակաց հայրենեաց :

« Այժմ, ձեր միաբանութեամբ, ներքին բարեկարգութեամբ, որ և ոչ վայրկեան մը չփութեցաւ : այնպիսի գործ մը կը կատարէք որ սերելի է իմ սրտիս և որ կրնայ ապահովեցնէ ձեր աղագայ վիճակը :

« Երբեք պիտի ձանաչէ, թէ ժողովրդոց զինուոր բազմանքը ի գործ դնելով ամեն անկարգութեանց առաջքը առնուլով, պարտք մը կատարել և հասարակաց օգտիցը ծառայել է » :

« Փարիզի ինչի օրագրոյն սեպտեմբերի 25 թուոյն մէջ յետագայ յօդուածը կը կարդամք :

« Ստորենիոյ վեհապետ ժողովը (քօնկրէ) մը գուժարուելու ձայնը՝ երեկուանէ ի վեր շատ հաստատուեցաւ : և կրենք թէ այս ժողովը Պապին մէջ պիտի ըլլայ անձնական նախագահութե Պէլճիքայի վեհափառ թագաւորին : Կործանաւ գրեմք այս տեղեկութիւնը առանց երաշխաւոր ըլլալու անոր ստուգութեանը, սակայն կը պարտաւորեմք յարելու թէ այս ձայնը ամեն տեղ ընդհանուր վտահանութեամբ և հաճութեամբ սրտի ընդունուած է :

« Վերջոյն ստուգիչ, դեսպանաւորովը շուտով գումարուելու ըլլայ, յայտնաւ յայտնի է որ Չորիկի խորհրդակցութիւնը ուրիշ բան պիտի չենք բայց միայն կարգադրել Լոմպարտոյի գործը, այսինքն Ստորենիոյ հետ միաւորութե պարագաները : և այս կերպիւ հաշտութեան դաշնագրութիւնը կրնայ ստորագրուիլ խիստ քիչ ժամանակուան մէջ » :

« Թուրքիոյ Օթթոմէն անուն օրագիրը հետեւեալ յօդուածը կը հրատարակէ :

« Ինչմանթէն ապահովէ Գաղղիացւոց կայսեր ազգու գործակցութեանը վրայ, և մեր թագաւորը յայտնապէս զրուցեց թուրքական, Ստորենիոյ և Լարմայի գրութեանց պատգամաւորներուն, նոյն խօսքը կրնայ զրուցել նաեւ լմբիկայի պատգամաւորացը :

« Փարիզի Սոնկու օրագրոյն յօդուածները չեն կրնար նուազեցնել զվտահանութիւնը զոր Լաբոլէան կայսեր խօսքերը և անոր ընթացքը տուած են մեզ : Սակայն կողմանէ մեր կառավարութիւնը չպահանջէ որ ինքը մինակ կարգադրէ զինդիւրները որ երեւան ելած են կենդանական խաղիւն ժողովրդոց ազատ կամքը : Այլ յայտնապէս զրուցեց թէ եւրոպական դեսպանաւորը վրայ մը արգարութե և իմաստութե կը յանձնէ յիշեալ օրինաւոր խնդրոց կարգադրութիւնը :

« Այս յայտարարութիւնը զինում մը ընել չէ մեր հակառակորդացը : այլ Լաբոլէան Լաբոլէ գին քաղաքական ընթացքին հաւանութիւն մը տալ է, և յարգանաց ապացոյց մըն է զոր կուտամք մեր զօրաւոր դաշնակցին : վանդի կենդրոնական խաղիւն յաղթութիւնը և անկասու, թիւնը ուրիշ կերպիւ ձեռք չկրնար բերուիլ, բայց միայն Գաղղիոյ և Ինչմանթի միաբան գործակցութեամբ : Այս կառավարութիւնը իւր պարտքը կը ձանաչէ և պիտի կատարէ զայն ըստ ամենայն մասին » :

Համպուրկէն սեպտեմբերի 19 ամսաթուով կը գրեն :

« Օգը ցրտանալուն պատճառաւ, քոլեռայի աստն ալ այն ստիճան նուազեցաւ մեր քաղաքին մէջ որ կը յուսամք թէ քիչ ժամանակուան մէջ բոլորովին անհետ պիտի ըլլայ : Ենչեալ շաբաթները, իրարու վրայ հաշտ ելով, օրը եօթը հոգի կը հիւանդանային այս տարափոխիկ աստիւ, որ շատ քիչ բան է բաղդատու թը Համպուրկի բնակչոց, որոց թիւը 180 հազար հոգի կը հասնի :

Ար Երկրայ Թագաւորաց, որ ուղեկից եղած էր վեհապալի սրբապետութեան Կաթողիկոսին ի սուրբ Լիւթիմի, հետեւեալ պատուական լուսաւորեալ կրօնական, որոնք կրօնականութեամբ լրացուցան միջոցաւ հրատարակել ի տեղեկութիւն ազգասէր ընթերցողաց :

Չափաւոր հորդութիւն վեհապալի հայրապետին մերայ ի Կ. Պոլսոյ մինչեւ ի Տփլիսի յառաջ քան զայն գտնուի առ ձեռք ի ծանօթութիւն : այժմ շարունակեմք զնմանց պատմութեանս ի Տփլիսէն յԱլեքսանդրի :

Չաւուրս 14 կտեղաւ ի Տփլիս, ի յունիսի 29 (երկու շաբթի) յետ տուննեան եղև ճանապարհորդութիւն մեր . սարսափելի եղև բազմութիւն յամենայն ազգաց, որք խուռն ընթանային ձիովք, կառօք, և հետի սովիւք մինչև յԵրմայ մայր ճանապարհ : խանութք և բարձրակարգ փառքեալ էին ի Տփլիս կայսերական հրամանաւ : Երբ ի փողոցս ճանապարհին, ընդ որս ունէր անցանել հայրապետն 7 կառօք . և կանայք լցեալ էին ի տանիս տանց, խանութից, և յեղերս այգեհոտանեայց : Յետ չորից փամուց հասեալ մեր ի Կոտայ գիւղ, ագաք զգիւղն անդ . և ընդ այգն ելեալ անտի, և անցեալ ընդ իջևանս յաւրան, Սուրբ Եղիշէն, հիւանդին Պէրկու : Եղիշէն, Չաւուրս, Քերթաւ, սարայ, Չաւուրս, Տէրիման, Չարսիք, և Լիւթիմ : Չարսիք անուրս անցուցեալ մեր յիջևանս յայնտի, տեսաք զհիւանդի կղզին Սեան, որոյ վանապարհ կարապետ փարգապետ և Գարուծիւն և Յովսէփ վարդապետ ընդ առաջ եկին Սորին Վեհապալիութեան յԱլեքսանդր և ընկալան սիրով ընդունելութիւն ի հայրապետէն : Ենդ խնդրեցին ի Վեհապալիութեան հրաման անցանել ի կղզին Սեան, և շնորհաց մեզ հրաման երթալ ընդ Գրիգոր վարդապետի արժանաւորութեամբ յաջորդին Սեանցաւ . ուստի անցան ընդ կղզին լատափայտիւք, տեսաք զհրաշակաւորաց վանս, յորում են չորս եկեղեցիք գրեթեայք : քարոյ կիրք ի հին փամանկաց անտի մնացեալք, առաջինն յանուն 12 Լուսաբերց բաւական մեծութեամբ, երկրորդն յանուն սուրբ Կարապետի, խախտեալ յերկրաջորով, երրորդն յանուն սուրբ Ստուռածանի, անկաւ, և չորրորդն սուրբ Սարգիս խախտեալ :

Տեսաք և զժողովուրդէն եկեղեցին սուրբ Գարուծիւն աւերակ, և միայն որմունքն մնացեալք : Սարգիս սուրբ ուխտիս են, Պետրոս, Պաւլոս և Գրիգոր վարդապետք, և 2 սարկաւազունք, 10 դպիրք, և 8 եղբայրք, 7 ծառայք վարձականք, և ճգնաւոր մի Սեդրակ անուն : Սեանեալք են ի սմա 53, յորոց 37 են նորոգեալք և 16 հինք : Այլ ունի սեղանատուն, մառան մանարան, խոհանոց, գոմ, և վարձարան որ է ի նորոգ շինութեան : Այլեւ անտի ընդ առաւտն ի ցամաք յԱլեքսանդր, պատմեցաք վեհապալի հայրապետին զոր տեսաք, և ելեալ ի ճանապարհ, եկաք յԱխտապարհ : Ախտապարհ ևոր Հայք որք օգտաւորութեան աղագաւ գընացեալ են ի Օտարիմ, յորում են վանքն և չորք եկեղեցիք մեծին Գրիգորի Սարգիսարոսի շինեալք, որ ասի Կեչաւից վանք, եկին յԱխտապարհ ընդ նորին և օգնականն նահանգապետին Լեւոնայ Տ. Բաւաւորին հանդերձ Հայ և Ռուս աստիճանաւորք, և համբարեցին զայն հայրապետին : Այլ կարեմ պատմել զՅերմեանս զուծիւն գիւղացոց, մանաւանդ կանանց որք ի 100 մընաչափ հեռի գիւղերէից բոլոր եկեալք, լցեալ էին զճանապարհաւն և փափաքելն համբարել զոտ հայրապետին : ՅԱխտայէ ելեալ 600 խաղախ և Հայոց ձիաւորք եկաք ի Սուխոբանտան, և կեցաք անդ զայն գիւղեր : Յուլիս 4, օգնական նահանգապետին Լեւոնայ պայծառափայլ կոմս Սիմոնից, յառաջնեաց եղև աւետել ընտելացն Լեւոնայ զարեւոյթ զաւուստ հայրապետին ի Սուխոբանտան : Եւ ի շրջակայ գիւղերէից ժողովեցան հեծեալք բազումք, փողոցք Լեւոնայ սրբեցան ջրով, և առաջն քաղաքական բոլորից հաւաքեցան արհեստաւորք զբոլորք իւրեանց : Ելին յԱլեքսանդր 300 հեծեալք, ընդ որս և խանք Պարսից

և զենպետն նոցա և երեւելիք, զորք արեւալք զերկուս իւրեանց ոսկի և արծաթի կազմածօք եկին ընդ առաջ հայրապետին ի գիւղն Քաւաքեա, որոց առաջնորդէր գեղամիւս Լեւոն Սուլթան Հայազգին : Սինչ տեսին զմեզ ի հեռուստ, բաժանեցան յերկուս կարգս, Հայք յաջորդին, և ալաղղիք ի ձախակողմն, եկին քաղաքապետն համբարեաց զայն հայրապետին, և Լեւոն Սուլթանն խօսեցաւ անդ ճառ : Ի լեւոն ճառին օրհնեաց սրբազան հայրապետն զարեւոյթ ինքեակալ կայսրն, և մի առ մի ընկալաւ զհամբար խանիցն Պարսից : և այնպէս մեծահանգէս շքով մեծեցաւ յԱլեքսանդր քաղաք յորոյ գրանն առաջն Հայ և Տաճիկ երեսփոխանք քաղաքիս եղեալ զայն զհայց յարձարի ամսէի տարան առաջն հայրապետին, յորմէ պատու մի հատեալ կերաւ սրբազանն : և հրաւայեաց յառաջ տանել զկառն : Ի չորրորդ փամուսն Սորին Վեհապալիութեան շնորհապատեալ 2000 հեծեալք և երկու բիր հետեակ մարդկան բազմութեամբ եմուտ յԱլեքսանդր հին մայրաքաղաքն Հայոց, և մեծեցեալ յեկեղեցին հառ շուրճաւ, և ի ձեռնին գաւազան հայրապետական, և խաչ ականակուռ, ընդ առաջ իւր տանէին զքօղն կաթողիկոսական 40 քահանայք : և ի յետուստ նորա վիճակաւ որ եպիսկոպոս Ռուստատանի, եմուտ յեկեղեցին սրբոյն Սարգիսի, և երգէին զարարականն «Ռուսի լեր սը եկեղեցի» : ապա ընթերցան ճառս և երգս, և հայրապետն օրհնեաց զկայսրն և զժողովուրդն, և զնոց հանգատացաւ յառաջնորդարանն :

Յետ երկոյ փամուսն նահանգապետն Լեւոնայ ձենեալ Սայաթ Կորի բախին եկեալ առ վեհապալի հայրապետն, շնորհաւորեաց զգաւաւոր նորա, և հրաւիրեաց երթալ ի տուն իւր Զաշէլ, զոր պատրաստեալ էին անդ մերազնեայ քաղաքացիք իւրեանց ծախիւք, հրաւիրեալ էին և զգեւանքն Պարսից և զգեւանականն նոցին, և զերեւելոյ ի Ռուսոց աղգէ :

Ի արեւմտեայ հայրապետն ի զնալ և նոստեալ ի կառս զնոցոք ի պատրաստեալ տուն ձենեալին, և ի փամ ճառն արքին զգինի վանս կենաց կայսրն, հայրապետին և փոխարքային Կովկասու, և նահանգապետին, յայն փամ նահանգապետն կացեալ յառնի բազմութեան խօսեցաւ ճառ ուստիքն, և յաւարտիլ ճառին վերադարձաւ հայրապետն յառաջնորդարանն, և յայն պահու եկին Ղուկաս սրբազան արքեպիսկոպոսն և Սինոդի անդամքն Սեւմիան, և համբարեաց զայն հայրապետին մնացին անդ զայն գիւղեր :

Ի յաջորդ տար յուլիս 6, մնաց հայրապետն յԱլեքսանդր ինքեակալ մերազնեայ բնակաց քաղաքին, որք եկին ի համբար սրբազան Սեւմի : Եւ ի յուլիս 7 փաղ բալ ընդ առաւտն մին նայն հանդիսաւ որպէս եմուտ յԱլեքսանդր, նոյնպէս մեկնեցաւ յԱլեքսանդր զԿայ ի սուրբ Լիւթիմի : Հասեալ յԱլեքսանդր, տեսաք զի ի Կաղարի գրանէ վանիցն մինչև ի դուռն Տրդատայ զարդարեալ էին զիպիօք և զփոնօք եկեղեցին որպէս թէ աստղազարդ երկինք երեւր անհամար կանթիկաց, ջահից, աշտանակաց լուսաւորութեամբ : Սեւմի ի կառուցն սրբազան հայրապետն, արկեալ զիւրեւ շուրճաւ ոսկեթել և ի ձեռնին խաչ և եօթնադիւնեան գաւազան անդ, երգելով զարարականն, «Ռուսի լեր սուրբ եկեղեցի» : եմուտ յեկեղեցին, և եկեալ ի սուրբ իջման տեղի, ասացին Սուրբ եկեղեցեալս, և ի ծունկս անկեալ առ դրան սուրբ տաճարիս : Սուրբ խաչիս, Պահպանիչ և օրհնեալ զամենեւին եւ ի վեհարանն և հանգատացաւ :

Ի յաջորդ օրն յուլիս 8 միաբանք սուրբ Լիւթիմի 8 արքեպիսկոպոսք, 24 վարդապետք, 6 քահանայք, 20 սարկաւազունք, վերոր և փլիւն արկեալք եկին կանթեցան ի սրահի վեհարանին, սրբազան հայրապետն բազմեալ էր յաթոռ հայրապետական ի մեծ գահին և հայեր առ նոսա : սկսան երգել երգս բարեմաղթութեան վանս բարեկենդանութեան կայսրն, վեհապալի հայրապետին և հաստատութեան սրբոյ Սեւմի : և ընթերցան ճառս, և ուխտեցին զկատարեալ հաղորդութիւն առ վե

հապալի հայրապետն : և ապա Սուրբ խաչիւս և հայրապետն սը տեսնաբեալ զմիաբանութիւնն, ասաց Պահպանիչ : յետ որոյ բորոր միաբանութիւնն եկեալ մի առ մի մատուցին համբար սրբազան աղյն հայրապետին և զնոցին յիւրաքանչիւր տեղիս : Յուլիս 18 յաւուր շաբաթու նաւակատեաց Վաղարշապետն էլ յեկեղեցին և յաւարտման պատարագին եկն եկած առաջն սուրբ իջման տեղոյն, և ընթերցաւ ի լուր ամենեցուն զերդմնաթաղ զՅն հոգատակութեան և հաւատարիմ ծառայութեան Սորին հայսերական Վեհութեան, և ելեալք ի թափօր, արարին աղօթս և օրհնութիւնս վանս պահպանութեան քաղաքաւոր կայսրն, և որդւոց և ընտանեաց նորին, և տեղութեան նորա, և ասացեալ Պահպանիչ : արձակեցաւ ժողովն :

Մնայ այժմ ստորագրել զհանգէս օծութեան նորա . որ յապաղեցաւ ցարդ, զի պատահեաց հայրապետին հիւանդութիւն ջերման, և տաք նապեաց յոյժ : բայց զարդիս ի վիճակի կայսրն օծութեան թէպէտ տկարացեալ յուժոյ անձնաւ կան կարողութեան :

Վեհապալի սուրբ հայրապետն բարեհաճեցաւ ազամանդեայ թագաւորդ պանակի մը շնորհել գերապատիւ սրբազան Սարգիս արքեպիսկոպոսի Մերմանուպօլսեայ ի վարձատրութիւն հաւատարմութեան իւրոյ առ սուրբ Սեւմի և վանս ջերմեանդն սիրով ուղեկցաւ թեան նորա ընդ Նորին Վեհապալիութե մինչև ի սուրբ Լիւթիմի :

Յիշեալ սրբազանին համար մօտ օրերս կըստաւոր ամենաբարեպաշտ ինքեակալ կայսրն ամենայն Ռուսոց, սուրբ Լեւոնի կարգին շքանք, բոս խնդրոյ սրբազնասուրբ կաթողիկոսին :

Օսմանեան վեհապալի կայսրն ալ բարեհաճեցաւ Վեհապալի կարգին երրորդ աստիճանի երկու նշան յուղարկել ի Տփլիս առ նորին գեղազանցութիւն ձենեալ լիւթի, արտաքին գործոց վերստեսուցն, որպէս յանձնէ մէկ շքանք յիշեալ սրբազան Սարգիս արքեպիսկոպոսին, և միւսը Չոքուցի արձանապատիւ Սեւմի վարդապետին :

Սրբազնասուրբ կաթողիկոսը կամելով վարձատրել Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հաւատարմութեան հայրապետները բարեհաճեցաւ բոս խաբարն չիւրոցն արձանաւորութեանց, մէկ մէկ ականաւ կուռ և մինեագործ խաչ շնորհել, որ են :

Գերապատիւ Սարգիս վարդապետ Սեւմի զվերին, վիճակաւոր առաջնորդ Նորմանիցեալս, Պետրոսայից և Ղլիմա :

Գերապատիւ Սարգիս ձերբանազարդ վարդապետ Սեւմի օրեան :

Վերանապատիւ Սեւմի վարդապետ փառապետն, հոգեւոր որդի սրբազան կաթողիկոսին : Վերանապատիւ Սարգիս վարդապետ Չոքուցի, Գրիգոր վարդապետ Սարգիսեանց, փոխանորդ Սեւմի զվիճակին և Վերոր վարդապետ, հոգեւոր որդի սրբազան Սարգիս արքեպիսկոպոսին Մերմանուպօլսեայ :

Կան նաեւ քանի մը ուրիշ արձանաւոր վարդապետներ, որոց այս օրերս պատուանշաններ պիտի շնորհուին :

Բայ ի սոցանէ, գերապատիւ սրբազան արքեպիսկոպոսի, վիճակաւոր առաջնորդին Մերմանուպօլսեայ և անոր հոգեւոր որդւոյն ազամանդեայ թագաւորդ ոսկի պանակի մը նուէր յուղարկեց ի ձեռն արձանապատիւ Վերոր վարդապետին, որ մօտերս ճամբայ ելաւ Կոստանդնուպօլիս երթալու ընկերով իւր հոգեւոր հօր սրբազան Սարգիս արքեպիսկոպոսին :

Ի յաջորդ նախընթաց թուոյն մէջ հրատարակեցին թէ Սեւմի Վերոր նահանգին յուրաւան բնակիչները կուրեն հաւանական կրօնը ընդունելու, և այս բանին համար աղերսաւ գրութիւններ մատուցել են Վերմանի Գաղղից հիւպատոսին, և Սարգիսեան միաբանութեան :

Այս գործոց վրայք հետեւեալ լուրը կրկնաւ դամբ թէ «Օրէն լրագրոյն հսկողներն թուոյն մէջ, բոս նոր տնայ մարի :

«Սեւմի Պարէ, որ առաքելական առաջնորդ է Սարգիսեան կրօնաւորաց յԱլեքսանդր, այս օրերս

Իգգային այս կոիւնները շատ ցաւալի են , և
Լատուճոյ ողորմութիւնը և յատուկ շնորհքը
միայն կրնայ դադարեցնել զանոնք՝ զհոգին խաղա-
ղութեան , առաքելով իժէ՛ առ հոգեւոր հովիւ
և թէ՛ առ բանաւոր հօտս նոցայ :

Չմուռնիս , 2 Հոկտեմբերի :

«Այնպես որ, իմանալով զգալապես, որ Սարգսյանը թափառում է Բաղրամյանի տանը, հրամայեցին, որ Սարգսյանը չմտնի այնտեղ, որ Սարգսյանը չմտնի այնտեղ, որ Սարգսյանը չմտնի այնտեղ»:

Չմիւռեիս , 2 Հոկտեմբերի :

Մյա շաբթու 70 կողով աֆիոն վաճառեցաւ
160—158 զն չի չէքին : Ապաժմ քաղաքիս մէջ
860 կողով անվաճառ աֆիոն կայ : Տորոնը քիչ
մը հանգարուած մէջ կրգտնուի և այսօր
ուան արժեքը՝ 245—260 զուշէ կենդինարը : Փա
լամուտը կուգորի : Անգղիյ տեսակէն 2000 կեն
դինար վաճառեցաւ այս շաբթու 78—80 զն չի :
Մինչև յայսօր 27510 ուղտի բեռ կամ 110 հա
զար կենդինար լծուզ հասած է Իզմիր : Այսօր
ուան արժեքը 90—135 զն չէ կենդինարը՝ ըստ
տեսակին : Իսկ Ալլէմէ ըսուած ընտիր թուզ
մինչև 250ր վաճառեցաւ :

ՀԱՆՐԱՊԵՏԻ ԳԵՂԱՀԱՄԱԵՐՈՎ :

Ինչո՞ւ համար հիւանդութիւնները ազլ տալի
վախճան կուեննան :

Վասնզե փոխանակ անոնց պատճառացը ուշադրութիւն մատուցանելու, անոնց արդիւնքը կըլնէ. եւ փոխանակ ուղղակի անոնց արմատը ջնջելու, միայն հետեւութեանցը հոգ կրտաւելն ։ Հըլլօտէլէյ դեղահատիցը ներգործութիւնը կատարելապէս այս դրութեան հակառակ կերպիւ կազդէ ։ այսինքն մարմնին դադարտի գործարաններէն և արեան շրջաբերութեանէն կարտարէն անտարբեր և վնասակար նիւթերը, որոնք բորբոքութեցաւ, ջրմը, թուրութիւն և ֆիզիքական նուազումն կրպտանառն ։ և այս կերպիւ հիւանդութեանց աղբիւրը ջնջուելով, անոնց հետեւութիւններն ալ աներեւոյթ կըլան ։ Սովորական դեղերը ժամանակաւոր աղէկութիւն մը միայն կը տարածառնէ հիւանդին, իսկ այս դեղահատերը, ընդհակառակը, յարմարաց տի կը ջնջեն զհիւանդութիւնը ։

1) ատառողջութիւն

Վատառողջութիւնը սովորաբար յառաջ կուգայ ջնջիկ անկարգութիւններէ . որոնք սրձիկ գործողութիւնը կրկնաւորէն և մեր կենդանական բոլոր կարգը ամենը մէկտեղ կարենաւ . Այդ այս պատուական դեղահատերը ըստից կողովութիւնը (սիւս Թէմ) կրկնահատութիւն Թէն աւուրած ըլլայ , առողջութիւնը և միտքը կը զօրացնեն սոյնիսի դէպքերու մէջ ուր միւս ամեն դեղերը բան մը չեն կրնան ընել .

Երբ որ հրեանդու թիւն և մաղձ .
(այսին ձևով) հեանդու Բեհնի . և Բ

ԼՍԻՐ (գաղութային) իրապիտուններին և մայրը շատ անգամ անհետանալով ցածր կրպակաժողուն ։ Ո՛րպի անհնիք արվե՞ծ այն շնառվ լիպացել ըլլալով , չե՞ գիտեր բժշկուե՞լու միջոցները , որոնք իրենց մօտը կը գտնուեին ։ Ե՛մէ այս քե՛տ փաշտօտքէն , քանի մը հատր անոնըը ըլլային , ինչպէ՞ս որ նա՛ն անկածէ և իւրաքանչիւր ծառնցարկին մէջ , շուտով պիտի ազատուեին իրենց ցանկէն ։ Հիւսնու թիւաններէն շատերը , պոյ՞ց երեմակայ և մարդո՛ն մայրո՛ն , կրնան քիչ ժամանակուան մէջ ջնջուի՞լ այս քեզա՛նտրեք գործածուելով ։ Ինչպէ՞ս որ անպա՛յտ , ցուե՛նցաւ բնագծի թիւաններով ։

பாஷிநு வட நா சாஸிநிநி

Եթէ կանայք հոգ չունեն ըստ ժամանակին դարման տանելու
 թանձր լինող և միտասկար հիւթաց բուռն լինող երբոր անոնց ըն-
 թացքը գողթած է՝ իրենց առանձնութիւն և կենսաբ. իսկ ա-
 թանքին կը բռնի կտառակի երբև հեղեղէ մը՝ Այս ամէն վնաս-
 ւորքը արտօնէ հաստատուն գործունէ Հիգիենէի գեղահաստերն
 են և այդ գեղիմբափոխ կանայք կրնան իրենց վնասուած քաղա-
 խանք (սօ գրիմիթը) ապահովութեամբ անցնել և իրենց առաջ-
 րեւ լինելը մոյսելը։ Այս գեղահաստերը օգտակար են նաև կանայց
 սկզբարեւոր ամէն հիւթանք ու լինանք և խոցողութենով որ կրպա-
 տանքին կատարուող հաստատուն մեղք։

Չ զաղաւութիւն և տկարամտութիւն .

Հաղորդաւոր անձինք զո՛ք կրկնան այս անտակ օճաւորագործութեան (իր գործաւորն), որ անմայ տղոց տալն հրէշէ մը ձև կաւեռ, և չեն գիտար իրենց յուրեք յաւելն ցրելու հարկաւոր դարմանք, այն ժամ, այսպիսի զեղգեղութւ մէջ Հարութեայի զեղաճատերի շատ անգամ մը ներդարմութիւններ օւնեցան, և Ուստի շարունակ դարմանութիւնը այս պատասխանի զեղաճատից, հարկաւոր զըսուելութեանց Կիկրկութեան, իսկինք կործակ ամենեւոր զեղգրերը սրշտի և հնոցաւ ըլլան և Ուղեկն ըլլային գրակիւնը (սրկիւնը) կըճատարտի և հիւանդը դարձեալ իր առողջութիւնը կըստանայ։ Այս դեղաճատերը յատկապէս խիճն օգտակար են վասն յետապայ հիւանդու թեանայ։

Ընդհատակա ջերմք (ֆիկվե էնթերմոթանո) : Էնսարգե-
լուծիւն (ասթմ) : Միալձային ջերմք (ֆիկվե դիւթօլ) :
խելն (տրեք) : Յաւա որդէային : Թուլութիւն և նուա-
զումն ուժոյ : Օձիկ (երանձգք) : Կանաչ ամական արեւա-
ցանկարգութիւն : Ունազաւութիւն (նիգրիւ) : Գլխազաւու-
թիւն : Բորբոքումն : Դաւունի (սարլուք) : Երկրանաժեռու-
թիւն : Տեղատեսութիւն (մայալը) : Յօգացաւութիւն
(բիւնաթիւ) : Միլարգելութիւն : Պարանոցի ցաւ : Քար-
կամ խնձիղանոցի : Ուստի (բիւնթո) : Կեղք (կալիւտ) :
Խմին տեսակ որդերը (սողունաձի) : Խիտրոնեան իսկա-

Այս դեղահատերը, որ կը շինուին զանոթ գտնիօղին ամառնական վերախաղոյ Թեմայր, անոր ընդհանուր գործարանաց մէջ կը ծախուին ինչ Լոսանոյ Սէրէիս կոչուած Թաղը Թիւ 244 եւ ի Նոր Թաղ Սալայեան Լէն Թաղը Թիւ 80 : Իսկ ուրիշ երկիրները, իւր գործակալաց բով կը ծախուին - որոց անոնները հետեւեալներն են - Ինքիլ Իփար եւ Ճիւսիլի եւ մօտեւ Բօքլէնէլը, որ Ֆարսիտի աղանաւ անուէր ղեկավարաւ խառնութիւն տեսնէ . Կ . Պօլիս՝ Ա . Սլամար եւ Փ . Տէլուսուս, Ալէք . Եսաֆէրիս Գ . Բէրբէնի, Իսուլիլի Կալարտի, Բ'ուս կղզին Ճ . Սլիքիսիլ, Սալվա . Է . Սիւիւր, Վուրքէն Էյիլու Վուսայ Ե . Յիլէլիս դեղահատից տեղեկներ զանաւոր մեծ ու զփոք երևեալքն Թիւ 9, 22, 55, 88, 176 եւ 264 ղուռուշի իւրաքանչիւրը, եւ ամեն մէկը ան յայտնի լեզուաւ ծանուցաղի մը կայ, որ այս դեղահատից գործարածու Թեման վայրց ժամրաւ ամսն տեղեկութիւններ կուտայ :

Խմբագրական

[illegible]

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ